

УДК 001.819

І. О. Кривий

Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара

**АНОТОВАНИЙ ОГЛЯД ДИСЕРТАЦІЙ
З ІСТОРИЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ, ЗАХИЩЕНИХ
У СПЕЦІАЛІЗОВАНІЙ ВЧЕНІЙ РАДІ Д 08.051.14
ДНІПРОПЕТРОВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ ОЛЕСЯ ГОНЧАРА У 2008 р.**

Проаналізовано проблеми історичної науки, що стали об'єктом дослідження у докторських та кандидатських дисертаціях.

Ключові слова: актуальність, об'єкт дослідження, новизна, особистий внесок, практичне значення.

Проанализированы проблемы исторической науки, которые стали объектом исследования в докторских и кандидатских диссертациях.

Ключевые слова: актуальность, объект исследования, новизна, личный вклад, практическое значение.

Problems of historical science that became a research objects in doctor and candidates is the publication.

Key words: actuality, research objects, novelty, personal payment, practical value.

У 2008 р. спеціалізована вчена рада провела 22 засідання, на яких відбувся захист 3 докторських дисертацій, в тому числі по спеціальності 07.00.01 – історія України 2 дисертації, та 1 дисертація по спеціальності 07.00.06 – історіографія, джерелознавство та спеціальні історичні дисципліни. Також було захищено 16 дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук, в тому числі 10 по спеціальності 07.00.01 – історія України і 6 по спеціальності 07.00.06 – історіографія, джерелознавство та спеціальні історичні дисципліни.

Докторські дисертації

Присяжнюк Юрій Петрович «Українське селянство Наддніпрянщини другої половини XIX – початку XX ст. як соціоментальна історична спільнота», 07.00.01 – історія України.

Дисертація виконана на кафедрі історії та етнології України Черкаського національного університету ім. Б. Хмельницького Міністерства освіти і науки України. Науковий консультант: Реєнт Олександр Петрович – доктор історичних наук, професор, член-кореспондент НАН України, заступник директора, завідувач відділу історії України XIX – початку XX ст. Інституту історії України НАН України.

Офіційні опоненти:

Доктор історичних наук, 07.00.06, професор Зашкільняк Леонід Опанасович, заступник директора з наукової роботи Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України (м. Львів); доктор історичних наук, 07.00.01, професор Колесник Віктор Федорович, декан історичного факультету Київського національного університету ім. Тараса Шевченка; доктор історичних наук, 07.00.01, професор Турченко Федір Григорович, проректор з науково-педагогічної роботи Запорізького національного університету Міністерства освіти і науки України (м. Запоріжжя).

На базі широкого кола джерел автором уперше в українській історіографії висвітлено історію українського селянства, яке мешкало на теренах підросійської

України у другій половині XIX – на початку XX ст., у контексті своєрідного синтезу соціальної (зовнішньої) і ментальної (внутрішньої) історії. Тим самим у вітчизняній історичній науці започатковано ментальні студії, де об'єктом дослідження є конкретна історична верства (спільнота) – селянство.

Дисертант теоретично обґрунтував і практично розв'язав ідею синтезу соціальної та ментальної історії українського селянства Наддніпрянщини другої половини XIX – початку XX ст. Верства, яка становила в тогочасному суспільстві абсолютну більшість населення, відігравала першочергову роль за своїм місцем і ролями в соціально-економічній сфері, висвітлена як цілісна соціальна спільнота, поміщена в контекст пореформеної дійсності. У роботі доведено, що українські селяни дотримувалися циклічних способів самореалізації. Їхній успіх залежав не тільки від урядових рішень, державного фінансування, кадрового забезпечення тощо, а й ступеня готовності сприймати їх хліборобським загалом, тих змін, які очікували багатомільйонне селянство в перші пореформені десятиріччя. Українські селяни ідентифікували себе далеко не так, як це було прийнято в інтелектуальному середовищі. Більше того, поширені серед тогочасної інтелігенції й чиновництва назви «малороси», «новороси» та інші вони здебільшого взагалі не чули, їм було притаманне почуття самоповаги і шляхетності. Не вкладаючи, зрозуміло, у ці слова ніякого кон'юктурного змісту, найчастіше називали один одного «людиною» («люде»), «чоловіком».

Ю. П. Присяжнюк аргументував, що вірування українських селян сукупно визначали християнські цінності, язичництво та патріархальні форми практичного освоєння довколишнього світу. Світоглядні проблеми, що виникали під впливом модернізації, вони розв'язували в межах усталених релігійних уявлень і приписів.

Цікавим і безперечно актуальним є проведений аналіз і зроблений висновок про те, що модернізаційні явища – передусім відносини обміну, торгівля, посередницька діяльність, зрештою всі таємниці ринку – хлібороби ототожнювали переважно з обманом, непотрібним клопотом, а то й дармоїдством. Вони не дуже розуміли справжню сутність запроваджуваних новацій, а їхня прив'язаність до власного господарювання відчутно сприяла тому, що «плодюча країна залишалася бідною на гроші». Несприйняття модернізації, по суті інтелектуалізованого, культурно-мистецького міста, свідчило передусім не про відсталість, а про самотність української селянської маси. Заслугує на увагу висунута й доведена гіпотеза, що сім'я була не просто окремою господарською і суспільною ланкою, а й культурно, соціально та політично визначальною для самого хлібороба сферою буття.

Запропоновані автором методологічні підходи, а також основні результати дисертації, становлять надійний ґрунт, є хорошим стимулом для розробки нових селянознавчих студій. За темою дисертації автором опубліковано 35 праць, серед яких дві індивідуальні монографії, один посібник, 30 наукових статей у фахових наукових виданнях України (із них 2 у співавторстві), 2 статті у виданнях Республіки Польщі. Результати дослідження апробовано на понад 20 міжнародних, всеукраїнських, регіональних наукових форумах (конгресах, конференціях, симпозіумах), де вони отримали високу оцінку фахівців.

Сарнацький Олександр Петрович «Російський самодержаний апарат та українські політичні партії (1900 – 1917 рр.)», 07.00.01 – історія України.

Дисертація виконана на кафедрі новітньої історії України Запорізького національного університету Міністерства освіти і науки України, м. Запоріжжя. Науковий консультант: Турченко Федір Григорович, доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри новітньої історії України, перший проректор Запорізького національного університету.

Офіційні опоненти:

Доктор історичних наук, 07.00.01, професор Гусев Віктор Іванович, кафедра історії для гуманітарних факультетів Київського національного університету імені Тараса Шевченка (м. Київ); доктор історичних наук, 07.00.01, професор Шляхов Олексій Борисович, завідувач кафедри української історії та етнополітики Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара; доктор історичних наук, 07.00.01, професор Щербак Надія Олександрівна, кафедра гуманітарних дисциплін Київського національного університету внутрішніх справ Міністерства внутрішніх справ України (м. Київ).

О. П. Сарнацький дослідив і показав основні засади політики російського самодержавного апарату щодо українських політичних партій. У роботі детально розглянуто взаємодію відгалужень виконавчої влади царизму в боротьбі проти українських політичних партій Наддніпрянщини, співпраця виконавчої та судової гілок влади щодо них, виявлено і систематизовано значну кількість невідомих раніше фактів розшукової та іншої діяльності поліції самодержавства стосовно діячів українських партій, простежено та проаналізовано дії царської цензури відносно легальних видань зазначених партій та царського суду у справі покарання представників цих партій. Комплексно відтворена політика самодержавства в Західній Україні під час Першої світової війни, яка була спрямована проти емігрантських кіл наддніпрянських партій, на тих, хто з ними співробітничав. Створення царизмом Особливої комісії при воєнному генерал-губернаторові Галичини підтверджує існування такої реакції. Уперше у дисертації наведено матеріали про спробу царської влади розпочати на західноукраїнських теренах діяльність російських загальноцивільних судів замість австрійських.

Автор зазначив, що «українське питання» займало одне з чільних місць у суспільно-політичному житті Росії другої половини XIX – початку XX ст. і постійно було в центрі уваги російського самодержавного апарату. Його центральні та місцеві органи, незважаючи на відсутність єдності в рядах російської бюрократії у підході до нього, координували свої дії щодо українського руху та його очільників, які мали чітко визначену репресивну державоохоронну направленість.

Дисертант показав, що головною силою репресивного апарату самодержавства проти діяльності українських партій була поліція (політична та загальна). Вона ж визначала та пропонувала адміністративній або судовій владі, яке саме покарання необхідно застосувати проти «державних злочинців».

На конкретних прикладах прослідковано, що ставлення цензури до легальних видань українських партій на початку XIX ст. не завжди було однаковим і мало певні особливості, а також з'ясовано, що ставлення суду було особливо суворим до тих діячів та прихильників українських партій, хто брав активну участь у політичному житті, під час виборів до Дум та виступав у лавах опозиційних до влади сил. При цьому судами засуджувалися навіть неповнолітні. Траплялися випадки, коли підсудні каралися двічі – в адміністративному та судовому порядку. Під час Першої світової війни дії судової влади самодержавства досягають свого апогею у справі покарання представників українських партій за «сепаратизм» і «мазепинство». Їх судили військові суди.

Автором обґрунтовано власну концепцію, що пояснює політику самодержавного апарату щодо українства та його політичних очільників, яка мала дуалістичний характер.

За темою дисертації опубліковано 32 праці, серед яких індивідуальна монографія, 23 наукові статті у фахових наукових виданнях України, розділ у двох навчальних посібниках з історії України. Результати дослідження апробовано на 6 конференціях (міжнародній, всеукраїнських, регіональних), де вони дістали високу оцінку науковців.

Святець Юрій Анатолійович «Українське селянське господарство в роки нової економічної політики (статистичні джерела та методи дослідження)», 07.00.06 – історіографія, джерелознавство та спеціальні історичні дисципліни.

Дисертація виконана на кафедрі історіографії, джерелознавства та архівознавства Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара Міністерства освіти і науки України. Науковий консультант Болебрух Анатолій Григорович – доктор історичних наук, професор кафедри джерелознавства та архівознавства Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара.

Офіційні опоненти:

Доктор історичних наук 07.00.01, професор Зашкільняк Леонід Опанасович, заступник директора з наукової роботи Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича Національної академії наук (м. Львів); доктор історичних наук 07.00.01, професор Лях Сергій Романович, завідувач кафедри історії України Запорізького національного університету Міністерства освіти і науки України; доктор історичних наук 07.00.06, професор Якунін Віктор Кузьмич, кафедра української історії та етнополітики Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара.

У дисертації обґрунтовано, що об'єктивно-орієнтовний підхід у джерелознавчому дослідженні має ключове значення, оскільки спрямований на виявлення класів об'єктів різних ієрархій. У такий спосіб автором запропонована концепція класифікації історичних джерел, на основі яких здійснене дане дослідження. Об'єктно-орієнтована методологія забезпечила добір комплексу методів для аналізу матеріалів щорічних весняних вибіркового переписів селянських господарств (метод головних компонентів, кластерний аналіз, методи історичної картографії), а також побудову динамічної аграрної типології (районування) округів УСРР та виявлення латентних чинників, що визначали розвиток українського селянського господарства протягом 20-х рр. XX ст.

Дисертант обґрунтував необхідність і можливість формування географічної інформаційної системи (ГІС) на основі матеріалів щорічних весняних вибіркового переписів українських селянських господарств 1922–1926 рр. у період розгортання адміністративно-територіальної реформи, внаслідок якої змінювалися кількість та межі адміністративних одиниць і навіть кордонів республіки, а також щороку змінювалася програма статистичних опитувань та розробка їх результатів.

Установлено, що у 1920-х рр. сформувалися п'ять основних виробничих регіонів (Полісся, Лівобережний та Правобережний Лісостеп, Степ та Донбас), що характеризували різні типи організації селянського господарства в УСРР і показано, що аграрні особливості регіонів УСРР дають підстави говорити про слабкий вплив держави на організацію селянського господарства республіки. Виявлена множина моделей аграрного виробництва спричинена насамперед природно-географічними умовами, а не цілеспрямованими конструктивними заходами влади щодо поліпшення стану господарств.

Основні результати дослідження можуть бути використані як емпіричний та теоретичний ґрунт для подальших досліджень з даної проблематики, а також при розробці спецкурсів та навчально-методичних посібників, у практичній викладацькій роботі.

За темою дисертації автором опубліковано 52 праці, з яких індивідуальна монографія, 2 підручники (один з грифом МОН), 22 статті у фахових наукових виданнях. Результати дослідження апробовано на низці міжнародних, всеукраїнських і регіональних наукових конференцій і симпозіумів.

Кандидатські дисертації

Бабак Оксана Анатоліївна «Соціально-економічне та духовно-культурне життя робітничого населення Української СРР у 1920-х рр.: історіографія про-

блеми», 07.00.06 – історіографія, джерелознавство та спеціальні історичні дисципліни.

Дисертація виконана на кафедрі історії та культури України Державного вищого навчального закладу «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди» Міністерства освіти і науки України. Науковий керівник: Коцур Віктор Петрович, доктор історичних наук, професор, член-кореспондент АПН України, завідувач кафедри історії та культури України Державного вищого навчального закладу «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди».

Офіційні опоненти:

Доктор історичних наук, 07.00.01, професор Реєнт Олександр Петрович, член-кореспондент НАН України, заступник директора, завідувач відділу історії України XIX – початку XX ст. Інституту історії України НАН України; доктор історичних наук, 07.00.06, професор Якунін Віктор Кузьмич, кафедра української історії та етнополітики Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара Міністерства освіти і науки України.

У процесі дослідження дисертант О. А. Бабак простежила необхідність усунення дисбалансу у самій історичній конструкції, яка протягом тривалого часу ігнорувала запити громадськості (зокрема робітничих мас), визначаючи людський фактор лише у контексті економічних процесів. Таким чином, обрана тема зумовлена сучасним підходом до оцінки суспільних явищ минулого через їх гуманістичний, людський вимір.

У роботі по-новому досліджено та обгрунтовано необхідність звернення дослідницької уваги до простих людей, що тривалий час унеможлиблювалося. Уперше переосмислено низку застарілих висновків і концептуальних підходів щодо літератури 20-х – другої половини 80-х рр. XIX ст. з позицій орієнтованості історії на «людський фактор» та здійснено нову оцінку наукових праць з даної тематики. Автором проаналізовано зміст і повноту знань з проблем трудової діяльності робітничого населення УСРР 1920-х рр. та узагальнено досвід історіографічних розробок і визначено ступінь вивчення в науковій літературі проблеми культурного й духовного життя робітників Української СРР 20-х рр. XX ст.

За темою дисертації авторкою опубліковано 9 статей, зокрема 5 у фахових наукових виданнях.

Бойко Олег Вікторович «Протидія православної церкви і громадськості антирелігійному наступу державу у 20-30 роки XX ст. (на матеріалах Півдня України)», 07.00.01 – історія України.

Дисертація виконана на кафедрі російської історії Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара Міністерства освіти і науки України. Науковий керівник: Іваненко Валентин Васильович, доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри російської історії, проректор з науково-педагогічної роботи у сфері гуманітарної освіти та виховання молоді.

Офіційні опоненти:

Доктор історичних наук, 07.00.01, професор Ченцов Віктор Васильович, ректор Академії митної служби України Державної митної служби України; доктор історичних наук, 07.00.01, доцент Ігнатуша Олександр Миколайович, кафедра історії України Запорізького національного університету Міністерства освіти і науки України.

Актуальність даної праці обумовлена значним інтересом громадськості та наукової спільноти до історичного минулого православної церкви, яке до недавнього часу було суттєво спотворено. Вивчення церковно-історичної проблематики дозволяє не лише реконструювати пройдений історичний шлях, але й посприяти гармонізації державно-церковних і міжконфесійних взаємин, становленню демократичного, толерантного суспільства та правової держави в сучасній Україні.

Дисертант зосередився на недостатньо вивченій у сучасній історіографії проблемі – протидії православного духовенства і віруючих владній антирелігійній політиці 20-х – 30-х рр. XX ст. Особливо актуальною є концентрація уваги дослідника на конкретному регіоні – Півдні України, що дозволило більш ґрунтовно й повно дослідити проблему. Зміст дисертації засвідчує, що у ході дослідження отримані нові, обґрунтовані висновки, які відповідають сформульованій меті та завданням. У виконаній О. В. Бойком науковій роботі розкрито сутність та напрями антицерковної політики і практики більшовиків як основні причини опору православного духовенства, а також удосконалено класифікацію напрямів, форм і методів протидії антидержавному атеїстичному курсу та сформульовано її переваги для вивчення цього складного явища. Автор виявив і проаналізував напрями, форми та методи боротьби православної церкви з релігійними утисками більшовиків і встановив характер протидії священнослужителів і громадськості антирелігійному радянському наступу, показав вплив православної церкви та її служителів на українське суспільство. У дисертаційній роботі розглянуто взаємодію православного духовенства та віруючих під час спротиву антицерковній політиці властей та досліджено причини громадського опору наступу державного атеїзму і проаналізовано становлення основних соціальних станів до релігії та виявлено рушійні сили протидії державному антирелігійному наступу та його особливості на Півдні України.

За темою роботи дисертантом опубліковано 9 статей, зокрема 7 – у фахових наукових виданнях. Результати дослідження апробовані на міжнародних наукових, регіональних конференціях у різних наукових центрах України.

Городецький Олександр Володимирович «Національна політика Радянської держави щодо польського населення Півдня України (1921–1929 рр.)», 07.00.01 – історія України.

Дисертація виконана на кафедрі російської історії Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара Міністерства освіти і науки України. Науковий керівник: Голуб Анатолій Іванович, доктор історичних наук, професор кафедри російської історії Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара.

Офіційні опоненти:

Доктор історичних наук, 07.00.01, професор Шитюк Микола Миколайович, Миколаївський навчально-науковий інститут Одеського національного університету імені І. І. Мечникова, ректор; кандидат історичних наук, 07.00.01, доцент Сінкевич Євген Григорович, Херсонський державний університет, докторант.

У дисертації вперше комплексно досліджено соціально-політична та культурно-просвітницька робота регіональних органів влади щодо реалізації національної політики з метою радянізації південноукраїнських поляків. Безумовною цінністю дисертаційного дослідження є те, що автору вдалося визначити нішу невисвітлених історичною наукою значущих подій, що вказує на необхідність подальшої наукової розробки теми.

Автор проаналізував головні напрями та форми і методи діяльності польських секцій при державних та партійних органах влади, а також дослідив систему функціонування польських робітничих та інтернаціональних клубів. Дисертантом простежено динаміку розвитку кооперативного руху у польських селах. Важливе місце відведено розвитку сутності та напрямів антирелігійної політики більшовиків щодо римо-католицької церкви.

За темою роботи дисертантом опубліковано 9 статей, 8 з яких у фахових виданнях. Апробація результатів дослідження відбулася у формі доповідей на міжнародних, міжрегіональних та обласних наукових конференціях.

Грінчак Маргарита Олексіївна «Промислова буржуазія Півдня України та еволюція її соціально-економічних вимог у II половині XIX – на початку XX століття», 07.00.01 – історія України.

Дисертація виконана на кафедрі історії та політичної теорії Національного гірничого університету Міністерства освіти і науки України, м. Дніпропетровськ. Науковий керівник: Пушкін Віктор Юхимович, кандидат історичних наук, професор, завідувач кафедри історії та політичної теорії Національного гірничого університету Міністерства освіти і науки України, м. Дніпропетровськ.

Офіційні опоненти:

Доктор історичних наук, 07.00.01, професор Довжик Ігор Володимирович, завідувач кафедри архівознавства Східноукраїнського національного університету імені В. Даля Міністерства освіти і науки України; кандидат історичних наук, 07.00.01, доцент Мирончук В'ячеслав Дмитрович, кафедра російської історії Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара. На основі вивчення історіографічної спадщини, широкого кола джерел вперше здійснено комплексний та критичний аналіз верстви промислової буржуазії Півдня (її походження, розвиток, місце і роль у суспільстві); у рамках спеціального дослідження детально охарактеризовано соціальні та національні джерела формування місцевої промислової еліти. Також уперше представлено соціальний портрет промисловця Півдня України.

У дисертації висвітлені зміни у суспільно-політичній позиції промисловців Півдня України, ґрунтовно проаналізовано трансформацію економічних та соціальних вимог буржуазії Півдня України, а також визначені головні питання, які вирішувалися на з'їздах гірничопромисловців південного регіону. Автор розглянула соціальні та національні джерела формування великої промислової буржуазії на Півдні України і охарактеризувала благодійну діяльність підприємців цього регіону. Здобувачка створила соціальний портрет промисловця Півдня України другої половини XIX – початку XX століття, а також розкрила роль окремих особливостей промисловців у економічному, суспільно-політичному та культурному житті регіону.

За темою дисертації опубліковано 5 наукових статей у фахових виданнях.

Двуречинська Олександра Сергіївна «Органи міського самоврядування Катеринослава: формування, структура та напрями діяльності (кінець XVIII – початок XX ст.)», 07.00.01 – історія України.

Дисертація виконана на кафедрі історії та політичної теорії Національного гірничого університету Міністерства освіти і науки України, м. Дніпропетровськ. Науковий керівник: Швидько Ганна Кирилівна, доктор історичних наук, професор кафедри історії та політичної теорії Національного гірничого університету Міністерства освіти і науки України, м. Дніпропетровськ.

Офіційні опоненти:

Доктор історичних наук, 07.00.01, професор Савчук Варфоломій Степанович, кафедра квантової макрофізики Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара; кандидат історичних наук, 07.00.01, доцент Мільчев Володимир Іванович, кафедра джерелознавства, історіографії та спеціальних історичних дисциплін Запорізького національного університету Міністерства освіти і науки України.

Сукупність історіографічної та джерельної бази дозволили дисертантці повному поставити та розв'язати комплекс наукових проблем. Виходячи з наукових положень дисертації, можна констатувати отримання нових обґрунтованих результатів, які демонструють повну реалізацію поставленої в дисертації мети.

Автором реконструйовано процес еволюції органів катеринославського самоврядування та висвітлено зміни в структурі установ самоврядування. Дисертантка проаналізувала головні напрями діяльності катеринославського міського

самоврядування, а також охарактеризувала політичну діяльність міського самоврядування Катеринослава та розкрила роль особливостей в діяльності міського самоврядування.

Практичне значення дослідження полягає у систематизації та узагальненні матеріалу стосовно розвитку органів міського самоврядування Катеринослава, осмисленні його у руслі сучасних тенденцій розвитку історичної науки. Ідеї, наукові положення, висновки й фактичний матеріал можуть бути використані у процесі підготовки наукових та науково популярних праць з історії України та історії м. Дніпропетровська, під час розробки спеціальних і загальних курсів для студентів вищих навчальних закладів.

За темою дисертації автором опубліковано 9 статей, 5 з них у фахових виданнях. Висновки та результати дослідження пройшли належну апробацію на міжнародних і міжвузівських наукових конференціях.

Дірявка Юрій Павлович «Українська комуністична партія (укапістів): утворення, діяльність та ліквідація (1920 – 1925 рр.)», 07.00.01 – історія України.

Дисертація виконана на кафедрі історії України Дніпродзержинського державного технічного університету Міністерства освіти і науки України. Науковий керівник: Ветров Радій Іванович, доктор історичних наук, професор кафедри історії України Дніпродзержинського державного технічного університету.

Офіційні опоненти:

Доктор історичних наук, 07.00.01, Любовець Олена Михайлівна, Інститут політичних і етнонаціональних досліджень НАН України ім. І. Ф. Кураса, провідний науковий співробітник відділу етноісторичних досліджень; кандидат історичних наук, 07.00.01, доцент Висоцький Олександр Юрійович, Національна металургійна академія (м. Дніпропетровськ), кафедра документознавства та інформаційної діяльності.

Наукова новизна дисертації Ю. П. Дірявки полягає у тому, що вперше було проведено комплексне дослідження історії Української Комуністичної Партії (укапістів) від її утворення до ліквідації. Зокрема, узагальнено наявні доступні матеріали з історії партії, показано, що УКП, незважаючи на свою малочисельність, відігравала помітну роль у суспільно-політичному житті України першої половини 20-х рр. XX ст. Досліджено методи роботи УКП в різні періоди її діяльності, відносини партії з правлячою в Україні КП(б)У. Доповнено дослідження про ліквідацію УКП більшовиками за допомогою державних органів радянської влади та III Комуністичного Інтернаціоналу. Автором проведено періодизацію історії УКП (укапістів) протягом всього періоду її діяльності, в тому числі уточнена позиція УКП (укапістів) стосовно головних питань державності України. Він показав своє бачення причин негативного відношення УКП (укапістів) до нової економічної політики. На основі вивченого матеріалу встановлено, що УКП (укапістів) мала жорстку дисципліну в партії, власний партійний суд та контррозвідку. У роботі виявлено основні здобутки і невдачі УКП протягом всього періоду її діяльності (1920 – 1925 рр.) та досліджено процес внутрішньопартійної дискусії з приводу рішення Виконкому Комінтерну про розпуск УКП (укапістів).

Результати дисертації були апробовані на міжнародних, всеукраїнських та регіональних конференціях. Здобувач має 13 опублікованих праць, 5 статей у провідних фахових виданнях.

Дяченко Ольга Володимирівна «Олександр Якович Кониський і процес українського націотворення другої половини XIX століття», 07.00.01 – історія України.

Дисертація виконана на кафедрі історії України Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара Міністерства освіти і науки України. Науковий керівник: Світленко Сергій Іванович, доктор історичних наук, професор кафедри історії України, в.о. завідувача кафедри історії України, декан істо-

ричного факультету Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара.

Офіційні опоненти:

Доктор історичних наук, 07.00.01, Турченко Галина Федорівна, професор кафедри історії України, Запорізький національний університет Міністерства освіти і науки України; кандидат історичних наук, 09.00.12, Брижицька Світлана Анатоліївна, завідувач сектора мистецтв Шевченківського національного заповідника (м. Канів).

Автор уперше в українській історіографії комплексно дослідила дану тему. У науковий обіг уперше введено певну кількість архівних матеріалів, зокрема 43 одиниці зберігання з фондів архівосховищ Києва, Львова, Полтави (Ф.77 Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України. Відділу рукописів фондів і текстології; Ф.П Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника. Відділу рукописів; Ф. 8831 Державного архіву Полтавської області). У роботі розглянуто генезис світогляду О. Я. Кониського як діяча національно-демократичного спрямування та висвітлено його погляди щодо пошуку засобів формування та становлення української нації та змісту національної ідеї. Дисертанткою розкрито особисті відносини народолобця з громадськими діячами Наддніпрянщини, Східної Галичини та Буковини й висвітлено значення цих контактів у процесі консолідації української інтелігенції, а також визначено місце і роль поглядів, громадської діяльності О. Я. Кониського у процесі українського націотворення другої половини XIX ст. Основні результати дослідження можуть бути використані для створення узагальнюючих праць з наукового дослідження історії українського націотворення другої половини XIX ст., для підготовки лекційних курсів, спецкурсів з історії українського національного руху та формування української модерної нації. Окремі матеріали стануть у пригоді при укладанні довідково-енциклопедичних видань, на кшталт «Українського біографічного словника».

Результати дослідження оприлюднені у наукових статтях, матеріалах конференцій і авторефераті, текст якого адекватно відбиває зміст дисертаційної роботи. Здобувач має 8 опублікованих праць, з них 5 у фахових виданнях.

Жеребцова Лариса Юріївна «Формування митної системи на українських землях Великого князівства Литовського: джерела і методи дослідження», 07.00.06 – історіографія, джерелознавство та спеціальні історичні дисципліни.

Дисертація виконана на кафедрі історіографії, джерелознавства та архівознавства Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара. Науковий керівник: Святець Юрій Анатолійович, кандидат історичних наук, доцент кафедри історіографії, джерелознавства та архівознавства історичного факультету Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара.

Офіційні опоненти:

Доктор історичних наук, 07.00.06, доцент Василенко Віталій Олександрович, кафедра історії та політичної теорії Національного гірничого університету (м. Дніпропетровськ); кандидат історичних наук, 07.00.01, Вашук Дмитро Петрович, науковий співробітник відділу історії України середніх віків та раннього нового часу Інституту історії НАН України.

Наукова новизна дисертації полягає в тому, що у дисертації вперше комплексно вивчаються особливості розвитку системи митних зборів на українських землях ВКЛ на основі архівних та опублікованих джерел з книг ЛМ. Здійснена вища класифікація документів ЛМ, які містять інформацію щодо функціонування митної системи на українських землях ВКЛ, дозволила виявити і систематизувати ті, які характеризують діяльність митниць (лічби, квитації), і ті, що регулювали процес стягнення мит на території князівства. З метою збереження архівних та опублікованих документів, у яких наявні відомості щодо діючих на теренах українських земель ВКЛ мит, була створена інформаційно-пошукова система

«Мито». У результаті проведення видової класифікації корпусу документів з книг ЛМ були виділені 3 групи джерел: публічно-правові, приватно-правові, облікові. У цих категоріях документів виявлені 17 видів записів. Застосовані автором методи джерелознавства (зокрема, дипломатичний аналіз актів), дозволили простежити еволюцію формуляру актів з кінця XV до середини XVI ст. і визначити видову приналежність окремих документів. Запропонована ПС «Мито» є оригінальною методикою обробки та аналізу виявлених документів, яка дозволяє більш продуктивно та ефективно досліджувати багатовимірні структуровані об'єкти, одним із яких є митна система. Пошукові можливості ПС «Мито» дозволили дисертантці розкрити особливості становлення та формування митної системи на українських землях у складі ВКЛ з кінця XV до середини XVI ст.

За темою дисертації автором опубліковано 8 статей, 5 з яких опубліковано у наукових фахових виданнях. Результати дослідження пройшли апробацію на міжнародних, всеукраїнських і регіональних наукових конференціях.

Кангієва Едіє Маметівна «Вивчення історії та етнографії Криму в тюркомовній періодиці кримськотатарської діаспори (1888–1991 pp.)», 07.00.06 – історіографія, джерелознавство та спеціальні історичні дисципліни.

Робота виконана на кафедрі історії України та допоміжних історичних дисциплін Таврійського національного університету ім. В.І. Вернадського Міністерства освіти і науки України. Науковий керівник: Непомнящий Андрій Анатолійович, доктор історичних наук, професор кафедри історії України та допоміжних історичних дисциплін, Таврійський національний університет ім. В. І. Вернадського.

Офіційні опоненти:

Доктор історичних наук, 07.00.06, Пінчук Юрій Анатолійович, професор, старший науковий співробітник відділу Української історіографії та спеціальних історичних дисциплін Інституту історії України НАН України; кандидат історичних наук, 07.00.01, Бездрабко Валентина Василівна, доцент, завідувач кафедри державного управління, Київський національний університет культури та мистецтв, Міністерство культури та туризму України.

Новизна дисертації полягає у виявленні, введенні до наукового обігу, систематизації та аналізі кримознавчих публікацій тюркомовних періодичних видань кримськотатарської діаспори від кінця XIX ст. до 1991 р. (близько 4 тис. позицій). У роботі відтворено історію становлення та генезис видавничої діяльності кримських татар у Туреччині, Румунії, Німеччині та США. Автор висвітлила видавничу діяльність кримських татар як важливу складову громадського та культурного життя кримськотатарської діаспори в Туреччині й Румунії, дослідила причини й умови появи часописів кримських татар та проаналізувала програми видань «Tongue», «Coplan», «Teariuf-u Muslimin», «Kinm», «Emel» та ін., які змінювалися залежно від політичної, соціальної, культурної дійсності. Дисертанткою відтворено просопографічний портрет персонального складу редакцій журналів кримськотатарської діаспорної періодики («Birlik», «Kinm», «Емель», «The Crimean Review») та діяльність в цьому напрямі Е. Киримала в Німеччині, а також визначено та проаналізовано основні сюжети, які привертали увагу авторів: історія тюркських племен на території Кримського півострова, діяльність кримських ханів, роль жінок-аристократок у житті Кримського ханства; військова організація та військові традиції кримських татар; політика Радянської влади в Криму.

Е. М. Кангієва вивчала матеріали дослідження національного руху кримських татар, представлені публікаціями різного типу: документами, аналітичними статтями, оглядами самвидаву та проаналізувала публікації періодичних видань кримських татар в еміграції щодо розвитку національної культури й етнографії кримських татар. Зокрема, матеріали, пов'язані з вивченням мови, літера-

тури, освіти, усної народної творчості, обрядів життєвого циклу кримських татар, їхніх календарних свят.

За темою роботи дисертанткою було опубліковано монографію «Крымоведе-ние на страницах тюркоязычных периодических изданий крымскотатарской ди-аспоры» та 13 статей. Результати дослідження були апробовані на міжнародних, всеукраїнських і регіональних наукових конференціях.

Кашаба Ольга Юріївна «Освітняни-краєзнавці Харківщини в історіографіч-ному процесі 1920-х – початку 1930-х років», 07.00.06 – історіографія, джерелознавство та спеціальні історичні дисципліни.

Дисертація виконана на кафедрі історіографії, джерелознавства та археології Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Науковий керів-ник: кандидат історичних наук, професор Куделко Сергій Михайлович, кафедра історіографії, джерелознавства та археології.

Офіційні опоненти:

Доктор історичних наук, 07.00.06, Якунін Віктор Кузьмич, професор кафе-дри української історії та етнополітики, Дніпропетровський національний універ-ситет імені Олеся Гончара; кандидат історичних наук, 07.00.06, Парфінченко Ана-толій Юрійович, Харківська національна академія міського господарства Мініс-терства освіти і науки України, викладач кафедри туризму і готельного gospodar-ства.

Виконана наукова праця О. Ю. Кашаби відзначається науковою новизною, яка полягає у здійсненні першого у вітчизняній історіографії комплексного до-слідження процесу інституалізації історико-краєзнавчих знань на Харківщині в 1920-х – початку 1930-х р. у контексті еволюції української радянської і постра-дянської історіографії. Детальний аналіз різних форм історико-краєзнавчої діяль-ності освітян краю дозволив визначити їх основні напрями, спростувати устале-ну в пострадянській та сучасній українській історіографії тенденцію тлумачення об'єктно-предметної сфери історичного краєзнавства в межах аматорської діяль-ності та громадського руху; переосмислити його значення для подальшого досту-пу історичної науки. У дисертації всебічно проаналізовано та з'ясовано ступінь наукової розробки теми дослідження в історіографії радянського та пострадян-ського періодів, визначено місце краєзнавчої компоненти в розвитку історичної науки та обґрунтовано періодизацію краєзнавчого руху, яка трактується й як пе-ріодизація історіографії. Дисертантка проаналізувала історико-краєзнавчі праці освітян Харківщини 1920-х р., розкрила особливості їх впливу на процес виник-нення історичного знання, а також дослідила історико-краєзнавчий доробок та висвітлила особливий внесок співробітників кафедри української історії і культу-ри ім. Д. І. Багалія. Автором реконструйовано процес формування та становлен-ня історико-краєзнавчих досліджень на Харківщині 1920-х – початку 1930-х р., проаналізовано організаційні форми участі освітян в історико-краєзнавчих дослі-дженнях і виявлено й розглянуто напрями історико-краєзнавчої діяльності Укра-їнського комітету краєзнавства, проаналізовано методико-теоретичні проблеми історико-краєзнавчої роботи, що відображені у часопису «Краєзнавство» та пері-одиці 1920-х рр. У роботі проаналізовано процес впровадження історичного кра-єзнавства в систему викладання суспільних наук у вищих навчальних закладах педагогічного профілю Харківщини та розкрито науково-методичні, організацій-ні засади та нові напрями історико-краєзнавчої роботи в Харківському інституті народної освіти ім. О. О. Потебні й у педагогічних технікумах і курсах, відобра-жено процес інституалізації історичного краєзнавства у шкільній освіті, зокрема проаналізовано різні форми навчально-методичної та позакласної роботи в шко-лах Харківщини, перш за все екскурсійна і гурткова робота.

За темою роботи дисертантка має 17 публікацій, із них 8 статей опубліковані у фахових наукових виданнях.

Конопка Наталія Олегівна «Малоросійський військовий губернатор Микола Григорович Репнін», 07.00.01 – історія України.

Робота виконана на кафедрі історії Національного університету «Острозька академія». Науковий керівник: Атаманенко Алла Євгенівна, кандидат історичних наук, доцент, директор Інституту дослідження української діаспори Національного університету «Острозька академія».

Офіційні опоненти:

Доктор історичних наук, 07.00.06, Швидько Ганна Кирилівна, Національний гірничий університет, професор кафедри історії та політичної теорії; кандидат історичних наук, 07.00.01, Каюк Дмитро Григорович, доцент кафедри загальноправових дисциплін, Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ.

Наукова новизна дисертації полягає в тому, що вперше було проведено комплексне дослідження життя та діяльності М. Г. Репніна. Зокрема узагальнено біографію цієї історичної особи, яка подана на тлі суспільно-політичних та культурних процесів у Російській імперії початку XIX ст., з урахуванням його внеску в ці процеси, та впливу його діяльності на суспільно-політичне й культурно-громадське життя українських земель у складі Російської імперії. Доведено, що адміністративна діяльність М. Г. Репніна була в цілому спрямована на впровадження російського державного курсу, з урахуванням специфіки та своєрідності малоросійських губерній.

Разом з тим, у дисертації висвітлено життєвий шлях та діяльність М. Г. Репніна до переїзду в Україну. Автор визначила роль малоросійського військового губернатора у спробах відновлення прав і привілеїв колишнього українського шляхетства, та охарактеризувала відношення М. Г. Репніна до масонського і декабристського рухів. Н. О. Конопка проаналізувала діяльність малоросійського генерал-губернатора в справі відновлення козацтва як військової та суспільної верстви і висвітлила політику М. Г. Репніна як державного урядовця щодо сільського і міського населення Малоросійського генерал-губернаторства протягом 1816–1834 рр. Дисертантка з'ясувала вплив Миколи Григоровича Репніна на розвиток культурно-громадського життя земель колишньої Гетьманщини та обґрунтувала фактори, що вплинули на формування світоглядних позицій державного діяча.

Результати дисертації були апробовані на міжнародних, всеукраїнських та регіональних наукових конференціях. Автор має 5 публікацій у фахових виданнях.

Познанська Катерина Володимирівна «Ліквідація більшовиками есерівської та меншовицької партійно-політичної опозиції в Україні (кінець 1919–1924 рр.)», 07.00.06 – історіографія, джерелознавство та спеціальні історичні дисципліни.

Робота виконана на кафедрі історії України Дніпродзержинського державного технічного університету Міністерства освіти і науки України. Науковий керівник: Ветров Радій Іванович, доктор історичних наук, професор кафедри історії України Дніпродзержинського державного технічного університету.

Офіційні опоненти:

Доктор історичних наук, 07.00.01, Ченцов Віктор Васильович, професор Академії державної митної служби України, ректор; кандидат історичних наук, 07.00.01, Михайлюк Олександр Володимирович, Національна металургійна академія України, доцент кафедри історії, документознавства та інформаційної діяльності.

Новизна дисертації полягає в тому, що дисертантка на основі ґрунтовної історіографічної та джерельної бази провела комплексне дослідження історії ліквідації більшовиками політичних партій есерів та меншовиків наприкінці 1919–1924 рр. в Україні. У дисертаційній роботі К. В. Познанської у повному обсязі з визначенням критичних зауважень проаналізовано стан наукової розробки

проблеми, історіографічну та джерельну базу дослідження. Автор охарактеризувала стан есерівських та меншовицьких організацій в Україні наприкінці 1919–1924 рр. і встановила причини, які призвели до розгортання більшовиками широкомасштабної кампанії проти есерівської опозиції у 1921–1922 рр. та деталізувала завершення політичного та організаційного розгрому партії есерів в Україні у 1922–1923 рр. У роботі розкритий хід та зміст заходів, до яких вдавалися більшовики в процесі остаточного примусового усунення та ліквідації партії меншовиків з політичної арени в Україні у 1923–1924 рр.

За темою дисертації автором опубліковано 7 статей. Висновки та результати дослідження пройшли належну апробацію на міжрегіональних, міжвузівських та міжнародних наукових і науково-практичних конференціях.

Портнова Тетяна Володимирівна «Селянство в уявленнях української інтелігенції 60 – 80-х років XIX століття», 07.00.01 – історія України.

Дисертація виконана на кафедрі історіографії, джерелознавства та архівознавства Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара. Науковий керівник: Журба Олег Іванович, доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри історіографії, джерелознавства та архівознавства Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара.

Офіційні опоненти:

Доктор історичних наук, 07.00.01, Касьянов Георгій Володимирович, старший науковий співробітник, завідувач відділу новітньої історії і політики Інституту історії України НАН України; кандидат історичних наук, 07.00.01, Михайлюк Олександр Володимирович, Національна металургійна академія України, доцент кафедри історії, документознавства та інформаційної діяльності.

Новизна дисертації полягає у тому, що в ній уперше в історичній науці сформульовано проблему сприйняття селянства українською інтелігенцією і здійснено її розгляд на широкому масиві матеріалів, які раніше не аналізувалися під подібним кутом зору. У роботі визначено вплив соціокультурних, етичних та ідеологічних чинників на генезис уявлень української інтелігенції про селянство та проаналізовано рівень обізнаності представників українського руху з селянською спільнотою, ступінь повноти та адекватності доступної їм інформації. Автор визначила місце концепту народу-селянства та елементів селянської культури у формуванні української національної ідеології, а також з'ясувала роль народної мови для творення української наукової термінології та літературної мови. Дисертанткою реконструйовано узагальнюючий портрет українського селянина, яким він постає з текстів діячів українського руху, відтворено сприйняття українською інтелігенцією соціально-економічних перетворень українського села другої половини XIX ст. і проаналізовано підставову для української думки другої половини XIX ст. проблему взаємодії сільської і міської культур.

Результати дослідження оприлюднені у 7 публікаціях, 4 з них – у фахових виданнях.

Старік Олександр Володимирович «Меморіальні та культові пам'ятки запорозького козацтва на території Південної України», 07.00.01 – історія України.

Дисертація виконана на кафедрі історії та політичної теорії Національного гірничого університету Міністерства освіти і науки України м. Дніпропетровськ. Науковий керівник: Швидько Ганна Кирилівна, доктор історичних наук, професор кафедри історії та політичної теорії Національного гірничого університету Міністерства освіти і науки України, м. Дніпропетровськ.

Офіційні опоненти:

Доктор історичних наук, 07.00.06, Ковальова Ірина Федорівна, Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара, професор кафедри історіографії, джерелознавства та архівознавства; доктор історичних наук, 07.00.06, Ша-

повалов Георгій Іванович, професор, Запорізький обласний краєзнавчий музей, директор.

Свідоме і тривале замовчування багатьох сторінок історії у XX ст. призвело до виникнення своєрідного «вакууму» у пізнанні минулого. У повній мірі це стосується культових пам'яток XVII – XVIII ст.: некрополів, монастирів, церков, каплиць тощо. Їх дослідження дає змогу не тільки отримати додаткову інформацію про матеріальну культуру козаків періоду існування Запорозької Січі, але й пролити світло на питання релігійного світосприйняття, особливостей духовного життя запорозького козацтва. Наукова новизна дослідження зумовлена тим, що в ньому вперше зроблена спроба типологізувати та узагальнити всі відомі на території Південної України архітектурні (культові) та археологічні пам'ятки матеріальної культури козацтва. У ньому на основі залучення археологічних та фольклорних джерел розглянуто особливості духовного життя запорожців, проведено реконструкцію поховального обряду козаків. Автором охарактеризовано основні риси духовної культури запорозького козацтва, їхнє релігійне світобачення та поховальний обряд та описано і типологізовано всі відомі на сьогодні козацькі намогильні пам'ятники Південної України. У дисертації визначено характерні для цього краю особливості намогильних пам'ятників та порівняно їх з подібними меморіалами інших регіонів України. Дисертант дослідив історію збережених культових споруд козащини на Дніпропетровщині, а також віднайдено за археологічними, писемними та усними джерелами місце розташування не збережених козацьких храмів, визначена їх кількість на території Південної України.

За темою дисертації автором опубліковано 12 статей, 4 з яких – у фахових виданнях.

Тарасов Володимир Володимирович «Роль публіцистики у вивченні «білих плям» української історії 1989–1991 рр.», 07.00.06 – історіографія, джерелознавство та спеціальні історичні дисципліни.

Дисертація виконана на кафедрі української історії та етнополітики Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара Міністерства освіти і науки України. Науковий керівник: Якунін Віктор Кузьмич, доктор історичних наук, професор кафедри української історії та етнополітики, Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара Міністерства освіти і науки України.

Офіційні опоненти:

Доктор історичних наук, 07.00.06, Посохов Сергій Іванович, доцент, Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна, завідувач кафедри історіографії, джерелознавства та археології, декан факультету; доктор історичних наук, 07.00.01, Кривчик Геннадій Георгійович, професор, Придніпровська державна академія будівництва і архітектури, завідувач кафедри українознавства.

Наукова новизна дисертації полягає в тому, що в ній вперше на теренах української історичної науки комплексно досліджено проблему ролі публіцистичної літератури 1989–1991 рр. в процесі вивчення «білих плям» української історії. Автором обґрунтовано основні методологічні принципи, методи та підходи до вирішення завдань дослідження та визначено основні напрями розвитку української історичної науки кін. 1980-х – поч. 1990-х рр., розкрито особливості тогочасної історіографічної ситуації. На історичному матеріалі публіцистичного сплеску 1989–1991 рр. проаналізовано засадничий процес формування нового образу минулого, який, почасти, розвивається й на терені сучасної історіографії, прослідковано та проаналізовано головні етапи трансформації радянської історіографії протягом кін. 1980-х – поч. 1990-х рр., а також процес зміни традиційних для радянської історичної науки поглядів й оцінок на проблеми, що можуть бути позначені як «білі плями» вітчизняної історії. У дисертації доопрацьовано існуючу в пострадянському історіографічному просторі класифікацію «бі-

лих плям» історії та запропоновано нові елементи класифікаційної схеми для «білих плям» історії України. Охарактеризовано й визначено основні механізми впливу інституту політичної оцінки на процес дослідження вітчизняної історії впродовж кін. 1980-х – поч. 1990-х рр., який збігається в часі із процесом формування багатопартійної системи. Автор здійснив спробу спростувати тенденцію в пострадянській та сучасній вітчизняній історіографії до тлумачення публіцистики 1989–1991 рр. як суцільно спрощеної, кон’юнктурної, дилетантської; переосмислено її значення для подальшого поступу історичної науки.

Основні результати дослідження знайшли відображення у 5 одноосібно опублікованих працях автора, в тому числі монографії та науково-допоміжному бібліографічному покажчику. Результати дисертації апробовані на міжнародних, всеукраїнських та регіональних наукових конференціях.

Шишкіна Євгенія Костянтинівна «Незагальнообов’язкові паперові гроші (бони) України 1914–1925 років як історичне джерело», 07.00.06 – історіографія, джерелознавство та спеціальні історичні дисципліни.

Дисертація виконана в Національному технічному університеті «Харківський політехнічний інститут» Міністерства освіти і науки України, м. Харків. Науковий керівник: Савченко Леонід Петрович, кандидат історичних наук, доцент кафедри політичної історії Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут».

Офіційні опоненти:

Доктор історичних наук, 07.00.06, Рудий Григорій Якович, старший науковий співробітник, Президія НАН України, науково-організаційний відділ, вчений секретар; кандидат історичних наук, 07.00.06 і 07.00.01, Богдашина Олена Миколаївна, доцент, Інститут української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України, докторант.

Виконана дисертація Є. К. Шишкіної відзначається науковою новизною, що полягає у здійсненні першого у вітчизняній історіографії комплексного дослідження бон, випущених в Україні в зазначений період. Детальний джерелознавчий аналіз незагальнообов’язкових паперових грошей дозволив розкрити специфіку бон України 1914–1925 рр. як історичних джерел та виробити методику їх вивчення. Системний і критичний підхід дисертанта у використанні досягнень вітчизняного та зарубіжного історичного джерелознавства, широкого кола джерел, застосування сучасної методології допомогли розв’язати складну, багатогранну й актуальну наукову проблему. До того ж її розробка відкрила низку перспектив для активнішого використання боністичних джерел в історичних дослідженнях. Автором здійснено дослідження бон України як історичних джерел, з’ясовано особливості методики їх джерелознавчої критики та проведено джерелознавчий аналіз бон із залученням актової і діловодної документації, матеріалів періодичної преси та джерел особового походження. У дисертації визначено проблеми історичної науки, для дослідження яких доцільними є використання таких історичних джерел, як бони. Здобувачкою використано результати аналізу емісій міст Харкова, Києва, Одеси і Львова для встановлення сукупності факторів, що зумовлювали випуск і обіг бон, та узагальнено матеріали дослідження паперових грошей України 1914–1925 рр., і визначено місце бон в джерельній базі проблеми грошового обігу зазначеного періоду. Вдало досліджено вплив грошової політики урядів, які перебували при владі на українських землях 1914–1925 рр., на незагальнообов’язковий грошовий обіг.

За темою роботи дисертант має 15 публікацій, з них 8 статей опубліковані у фахових наукових виданнях. Автореферат відображає зміст і основні результати дослідження.

Усі дисертації затверджені ВАК України.

Надійшла до редколегії 30.12.2009.